

Koningen van Congo

Fotografie: Sven Torfinn Tekst: Kees Broere

KONINGEN VAN CONGO

De fotoserie *Koningen van Congo* door Sven Torfinn is gerealiseerd op initiatief van het Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika (NiZA) en dankzij medefinanciering van Hivos.

Zie voor meer informatie: www.niza.nl

UITGAVE:

Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika, 2006

FOTOGRAFIE:

Sven Torfinn, Nairobi.

TEKSTEN BIJ FOTO'S:

Kees Broere, Nairobi.

EINDREDACTIE:

Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika,

Rina van der Werf, Amsterdam.

PRODUCTIE:

Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika,

Sanna Jansen, Amsterdam.

VORMGEVING:

Heijdens Karwei,

Teun van der Heijden, Amsterdam.

DRUK:

Giethoorn ten Brink, Meppel.

Beste lezer,

Na de koloniale overheersing volgde ruim veertig jaar van dictatuur, corruptie, wanbeheer, oorlog en plundering in de Democratische Republiek Congo. De hoop is dat de verkiezingen van dit jaar de Congolese bevolking eindelijk rust, vrede en bestaanszekerheid zullen brengen.

Congo is rijk aan bodemschatten, zoals koper, hout, coltan en diamanten. Deze natuurlijke rijkdom heeft de bevolking nooit bereikt en is een van de bronnen van binnenlandse conflicten. Eenieder waant zich koning van zijn of haar gebied in Congo. De verkiezingen zijn slechts het begin van een proces waarin een gekozen regering zich zal moeten verantwoorden aan het volk.

Het Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika (NiZA) stelt samen met lokale partners de grondstoffenroof aan de kaak, steunt onafhankelijke media en probeert de mensenrechtensituatie te verbeteren.

Fotograaf Sven Torfinn (Zilveren Camera 2005, beste nieuwsfoto) en journalist Kees Broere reisden voor NiZA naar Congo. In dit minitijdschrift en de gelijknamige tentoonstelling geven zij op prachtige wijze inzicht in de complexiteit van dit enorme land. Ik heb bewondering voor de vorm die deze fotograaf en journalist hebben gekozen. Hun hoofdpersonen geven een helder beeld van de verschillende machtsstructuren in het land. Via de presidentskandidaat, het dorpshoofd, de kolonel en de zakenman komt de dagelijkse realiteit van Congo tot leven.

Met vriendelijke groet,

Peter Hermes, directeur Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika

Koningen van Congo

Sven Torfinn's *Koningen van Congo* bestaat uit een serie van vier portretten van bestuurders: de presidentskandidaat, het traditionele stamhoofd, de kolonel en de zakenman. Een portretserie omvat een staatsieportret, met daaromheen een overzicht van zijn 'jachtgebied' en voorbeelden van hoe de man zijn functie uitoefent en de interactie met zijn omgeving.

Torfinn (1971), in 2005 winnaar van de Zilveren Camera, prijs voor de beste nieuwsfoto. Met bijzondere zwart-wit foto's van de actuele ontwikkelingen in Congo eind juli 2006 staat zijn werk in de traditie van de humanistische, geëngageerde documentaire fotografie.' Torfinn woont sinds 1999 in Nairobi, Kenia en werkt voor *De Volkskrant*, *The Guardian*, *The New York Times*, *Newsweek* en *The Economist*.

Bij de foto's heeft Kees Broere (1958) de teksten geschreven. Broere is journalist en Afrika-correspondent van *De Volkskrant* en *NOS*. Samen met Sven Torfinn heeft hij de afgelopen jaren diverse landen in Afrika bezocht.

ACHTERGRONDEN BIJ DE FOTOSERIE

Eind juli 2006 beleefde de Democratische Republiek Congo een historisch moment. Toen vonden de eerste democratische verkiezingen plaats na ruim veertig jaar.

In eerste instantie zijn de verkiezingen een stap in het vredesproces en wellicht voor de langere termijn een stap in het democratiseringsproces.

Echter, elke ontwikkeling op weg naar die democratie wordt verstoord door een aaneenschakeling van rampen: het land wordt geteisterd door grondstoffenroof, is een speelbal geweest in de Koude Oorlog, gaat al decennia lang gebukt onder corrupt leiderschap en in Afrika's Eerste Wereldoorlog zijn miljoenen burgerslachtoffers gevallen.

Vormen van bestuur zijn er natuurlijk altijd geweest in Congo, maar de 'bestuurders' zijn vaak traditioneel aangewezen of zelfverklearde leiders, in plaats van democratisch gekozen volksvertegenwoordigers.

Veel van deze bestuurders hebben zich verkiesbaar gesteld in de parlementaire verkiezingen van 2006. De centrale vraag is of zij in hun nieuwe rol de weg naar de democratie gaan bewandelen of opnieuw de Congolese omweg nemen en 'afslaan richting de goudmijnen'.

De centrale vraag van het Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika (NiZA) in dit democratiseringsproces is of de Congolese bevolking toegang heeft tot de verschillende vormen van informatie, namelijk onafhankelijke media (radio, kranten), om een gedegeen keuze te kunnen maken. Het belang van NiZA is niet zozeer kiezerseducatie, als wel maatschappelijke educatie. Dus het is niet van belang hoe je stemt, maar wel waarom je stemt.

De Presidentskandidaat

KINSHASA

Als monsieur le président zich op de weg begeeft, kiest hij zijn eigen pad: dwars overal tussendoor. De nummerplaten van zijn terreinwagens zijn afgedekt, in de stralende zon rijdt hij met grootlicht rond, en bij hem zit een nors kijkende, gewapende politieagent. Het gaat tenslotte niet zomaar om een Congolees burger.

En toch ook weer wel. Wat Eugène Diomi Ndongola in zijn auto doet, is feitelijk wat elke Congolees de hele dag door ook moet doen: het zoeken van een eigen weg, omdat het ooit bestaande pad onbegaanbaar, of zelfs geheel onvindbaar is geworden. Elke weg in Congo is een persoonlijke omweg geworden.

Er bestaat zelfs een term voor. Article Quinze, het ongeschreven deel van een officieuze grondwet, die stelt dat een Congolees het vooral zelf moet uitzoeken. ‘On se débrouille’, zoals de mensen zeggen, ‘we proberen onszelf overeind te houden.’ De meesten lukt dit maar ternauwernood.

Voor Diomi ligt dit anders. De 45-jarige politicus is presidentskandidaat bij de verkiezingen op 30 juli 2006. Wat ook zijn kansen op de overwinning zijn, de leider van de Démocratie Chrétienne (DC) kan zich nu al ‘président’ noemen, omdat hij behalve partijvoorzitter ook de voorzitter, de president is van een voetbalclub.

En daarmee bepaald geen onbemiddeld man. Als op een zondagmiddag zijn team, Vita Club, een wedstrijd in het Stadion van de Martelaren in de hoofdstad Kinshasa heeft gewonnen, deelt hij 's avonds in zijn partijkantoor elke speler honderd dollar extra uit. Contant, uiteraard. Het moet een relatief schijntje voor hem zijn.

Diomi Ndongola was in de overgangsregering van Joseph Kabila, Congo's huidige president, minister van Mijnen. Daarmee zat hij zowat letterlijk op de goud-, diamant-, koper-, kobalt- en coltanmijnen van het land. Onder andere. Hij kreeg ontslag, omdat hij naar eigen zeggen regeringscorruptie aan de kaak stelde. Vanuit de regering klinkt precies het tegenovergestelde verhaal.

En beide zijn ongetwijfeld waar. Een zuiver politicus geldt in Congo als een contradictio in terminis. Corruptie, van hoog tot laag en weer terug, is er aan de orde van de dag, al sinds de dagen van dictator Mobutu Sese Seko. En, vreemd of niet, elk van de 33 presidentskandidaten zegt hieraan bij zijn of haar verkiezing een einde te zullen maken.

Zo ook Diomi. ‘Congo’, zegt hij, ‘heeft behoefte aan een new deal.’ Zijn plan is het om het immense land ‘op het pad van de globalisering te brengen’. Voor een land waar nauwelijks verharde wegen be-

staan, zal dat pad niet snel te vinden te zijn. Maar Diomi meent de weg te kennen: ‘Het land heeft behoefte aan een “papa” zoals ik.’ Het is typisch Congolees taalgebruik, en dat niet alleen in het fraaie Frans van monsieur le président. De Belgen, de vroegere koloniale heersers, beschouwden de Congolezen als kinderen, die zich hooguit konden ‘evolueren’, maar die nooit hetzelfde niveau als westerlingen zouden bereiken. Ruim 45 jaar later gebruikt een Congolese presidentskandidaat als Diomi exact dezelfde termen.

De christendemocratische politicus ziet zichzelf als ‘een charismatisch leider’, iets waaraan volgens hem bij de kiezers grote behoefte bestaat. Onafhankelijke Congolese waarnemers zien dit geheel anders. Zoals Donat Tshimanga, de voorzitter van Journaliste en Danger (JeD), de waakhond van een in Congo allesbehalve vrije pers.

De buitendeur van het kantoor van JeD is altijd op slot. Binnen maken posters van vermoorde Congolese journalisten duidelijk waarom dit zo is. Tshimanga ziet in de aanloop naar de verkiezingen de politieke onzekerheid in Congo steeds groter worden. ‘Regeringsleiders gedragen zich alsof zij zich op een stuurloos schip bevinden. Als dat na de verkiezingen zo blijft, gaat het land opnieuw de kant van het gewapende geweld op.’

‘De bevolking’, meent Tshimanga, ‘heeft de buik volkomen vol van de Grands Chefs’. Maar kijkend naar de 33 presidentskandidaten ziet ook hij niemand die zich van dit patroon afkeert. ‘Dezelfde leiders zullen gekozen worden, dezelfde problemen zullen blijven bestaan en het gevaar van geweld blijft dreigen.’

Dat laatste zal volgens velen vooral kunnen komen van kandidaat Jean-Pierre Bemba, een van de vroegere rebellenleiders en momenteel een van de vier vice-presidenten in de overgangsregering. Vrijwel algemeen wordt aangenomen dat Joseph Kabila zal winnen, al dan niet met eerlijk getelde stemmen. Een verliezer als Bemba kan dan gewapend roet in het eten gooien. Even buiten Kinshasa houden zich nu al honderden gewapende volgelingen van hem op.

Of de ruim 25 miljoen Congolese kiezers zich hiervan bewust zijn, is zeer de vraag. De bevolking snakt naar vrede en wederopbouw, maar heeft in de afgelopen veertig jaar haar stem nog nimmer democratisch horen klinken. In het enorme verkiezingswoud, met zijn bijna ontelbare kandidaten, zijn bovendien veel stemgerechtigden al lang de weg kwijtgeraakt.

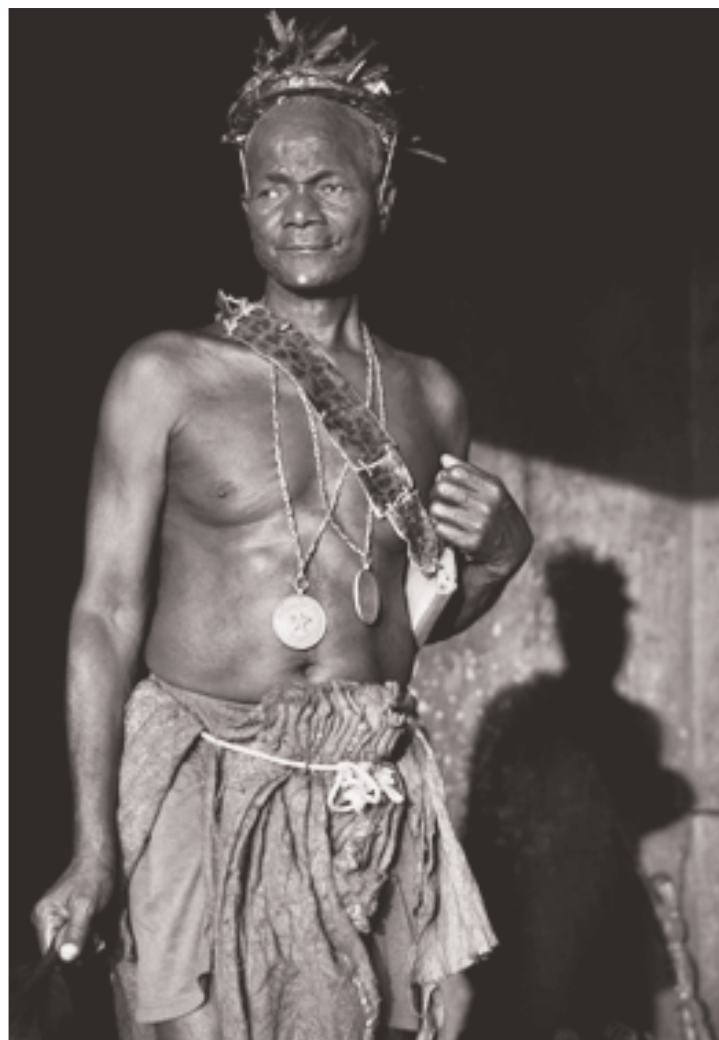
Dat bleek bijvoorbeeld Gérard Bisambe van Recic, een van de Congolese particuliere organisaties die de afgelopen maanden in stad en land hebben geprobeerd kiezers van hun democratische rechten op de hoogte te brengen. ‘De verwarring is enorm’, vertelt hij. ‘Veel mensen dachten dat ik me als kandidaat kwam voorstellen.’

En vanuit die gedachte vroegen ze Bisambe meteen ook maar om ‘cadeaus’, om een kleinigheid in geld of goederen, voldoende om een stem te ‘kopen’. Want de verkiezingen mogen dan plaatsvinden, daarna moeten de Congolese burgers weer proberen zichzelf overeind te houden. Ook na de stembusgang blijft Article Quinze volop van kracht.

Het traditionele stamhoofd

BINAKAEKESE

‘Werk en vooruitgang’, zo staat in het Frans op de grote plak die aan een halsketting op zijn naakte torso ligt. Joseph Beaka Aifila lacht een hoektand bloot, en denkt er het zijne van. Het zijn moderne woorden, waaraan hij als traditioneel stamhoofd, als *chef coutumier*, toch het liefst een geheel eigen invulling geeft.

Maar ja, de Belgen. Ach, de Belgen. Zij zijn het geweest die hem ooit die ketting hebben omgehangen, als eer aan een van de inheemse leiders in het land dat nu de Democratische Republiek Congo heet. Beaka heeft ze zien komen en gaan, de Belgen. Prima mensen, daar niet van. Maar ander volk; duidelijk ander volk.

Joseph Beaka Aifila is 71 jaar en al sinds 1945, sinds het overlijden van zijn vader, het hoofd van de Wagenia, een van de circa 350 inheemse volken die Congo telt. Het is een relatief klein volk, van maar een paar duizend mensen. Maar door hun geschiedenis hebben zij zich een unieke plaats weten te verwerven.

‘Mijn gebied is als een koninkrijk’, zegt de *chef coutumier*. Vanaf het plein voor zijn huis, een vervallen pand, maar duidelijk het grootste in het dorp, wijst hij om zich heen. Naar het land, maar vooral naar het water van de Congo-rivier, waaraan de Wagenia hun faam ontleen als de *watervallenvissers*.

Hoe lang zij hier als volk al wonen? Wie zal het zeggen. Ooit, zo nemen ze zelf aan, kwamen ze ergens uit de buurt van Tanzania. Maar wanneer dan precies ook, ze waren hier al in het jaar 1876. Oftewel, zo maakt de chef nog maar eens duidelijk: eerder dan Henry Morton Stanley, de man die hier zijn eigen geschiedenis schreef.

Op zijn tocht van Oost- naar West-Afrika, een even gruwelijke als heroïsche onderneming van 999 dagen, kwam de ontdekkingsreiziger Stanley terecht in ‘de bocht van de rivier’. Daar stuitte hij op de watervallen, die eigenlijk vooral stroomversnellingen zijn. Stanley zette er op een eiland zijn kamp op, raakte slaags met de Wagenia, en stichtte er later Stanleyville, de stad die na de onafhankelijkheid Kisangani zou gaan heten: op een visnetworpaftand van het dorp Binakaekese.

Blanke ontdekkingsreizigers, kolonisten en plundersaars mogen in Congo dan diepe sporen hebben getrokken, op de Wagenia hebben zij minder indruk gemaakt. Goed, chef Beaka gaat op zondag naar een katholieke kerk. Maar met hetzelfde gemak stapt hij met zijn verenkwast door het dorp en langs het graf van zijn vader, om de goden te smeken de kletterende regen te stoppen.

En natuurlijk weet hij ook de tam-tam te bedienen, om zijn mensen in de wijdere omtrek het laatste nieuws te laten weten, zoals nu, over de komst van twee blanke gasten. Mocht de bood-

schap overigens niet overkomen, dan gebruikt hij met hetzelfde gemak een zaktelefoon, zo is het ook weer wel.

Nog altijd draait het leven van de Wagenia om het vissen in de Congo-rivier. Hun vangstmethode is uniek. Midden in de stroomversnellingen bouwen zij met kleine boomstammen en lianen een soort doelpalen, waaraan hun fuiken worden opgehangen. Er komt geen spijker aan te pas. Twee keer per dag worden de fuiken gekanteld. Als het goed is gegaan, is de vis vanzelf vanuit de stroomversnelling in de fuiken gesprongen.

De *chef coutumier* is zelf te oud om nog het water op te gaan. En eerlijk gezegd heeft hij zijn arbeidzame leven vooral als vrachtwagenchauffeur doorgebracht. Toch is hij het onbetwiste hoofd van een vissersgemeenschap. Beaka houdt de ceremonies in ere, sluit huwelijken, regelt de onderhandelingen over de bruidschatten en zorgt ervoor dat ruzies worden bijgelegd.

Aifila, een van zijn zonen, is al aangewezen als zijn opvolger. 'Ik zal na zijn dood de regels van de heerschappij van mijn vader blijven respecteren', zegt hij. 'Eerlijk zijn, werken om de gemeenschap te verenigen, voorkomen dat haat wordt gezaaid. Dat is wat de Wagenia van mij verwachten.'

Maar 'werk en vooruitgang', het moderne leven, de 'blanke' westerse wereld: vallen zij buiten het dorp te houden? Chef Beaka ziet het hoopvol in. 'Natuurlijk hadden wij de Belgen nodig. Zij brachten zeep en andere spullen die wij niet kenden. Maar de blanke heeft ons al net zo nodig. Zonder onze kennis van inheemse ziektes bijvoorbeeld zou iedereen hier bezwijken.'

Hij zwaait opnieuw met zijn kwast. De hemel scheurt open.

De Kolonel

WALUNGU

Heel soms zijn ze samen, de majoor en de kolonel. Of sturen ze in elk geval een afgezant naar elkaars terrein. Laatst nog, toen de majoor een kabeltje wilde spannen van de satelliet-schotel van de kolonel naar zijn eigen schotel. Nu kunnen ze naar dezelfde programma's kijken. Veel verder lijkt de samenwerking niet te komen. Terwijl ze toch hetzelfde doel dienen: de vrede in de Democratische Republiek Congo. De majoor, de Pakistaanse militair Khurram, doet dat namens Monuc, de grootste vredesmacht van de Verenigde Naties ter wereld. De kolonel, Philémon Yav Irung, is de commandant van een Congolese elitebrigade.

Ze zitten letterlijk op een steenworp afstand van elkaar, in Walungu, een dorp ten zuiden van de plaats Bukavu, in de provincie Zuid-Kivu. Het is een van die plekken die de afgelopen jaren onveilig is gemaakt door rebellenbewegingen en ongeregelde milities. En nog altijd is het er niet rustig.

De grootste bedreiging komt van de FDLR, of Interahamwe, zoals de lokale bevolking de groep noemt. Het zijn voornamelijk Rwandese Hutu's, die verantwoordelijk zijn voor de genocide in hun land in 1994. In Noord- en Zuid-Kivu houden ze zich schuil in de bossen. En trekken ze moordend en plunderend rond.

De vrede, zo blijkt, valt op verschillende manieren te dienen. Monuc heeft niet het mandaat om zelf als eerste de rebellen te lijf te gaan. Zij beschermt de lokale bevolking en ondersteunt de aanvallende acties van de FARDC, het nieuwe Congolese leger. Kolonel Yav heeft daar gemengde gevoelens over.

'Monuc gedraagt zich soms meer als een politieagent dan als een strijdmacht', zegt Yav. 'Ik zou willen dat ze zich pro-actiever opstelden. Nu lijkt het vaak alsof het hun er alleen om gaat de openbare orde te handhaven. Terwijl ze toch veel betere spullen hebben dan wij in het Congolese leger.'

Dat laatste is onmiskenbaar. De Pakistanen in Walungu zijn goed getraind en goed uitgerust. Elke dag, na een gebed waarin om de zegen van Allah wordt gevraagd, trekken ze met pantserwagens en jeeps de stoffige heuvels van Kivu in om te patrouilleren. Aan goede bedoelingen ontbreekt het evenmin.

'In onze patrouilles nemen we ook Congolese soldaten op', vertelt majoor Khurram. 'Onze aanwezigheid moet vooral een afschrikkende werking hebben op rebellen. Zodat de burgerbevolking, die al bijna tien jaar wordt geteisterd, zich veilig weet. Die veiligheid willen we ook garanderen voor de komende verkiezingen.'

Een man als Yav wil meer. Hij wil de milities ook ontwapenen. Zelf is hij, een trouw aanhanger van president Joseph Kabila, daartoe

ongetwijfeld in staat. Maar de training en militaire discipline die ervoor nodig zijn, zijn bij zijn Congoese manschappen nog nauwelijks te vinden. Ook de burgers weten dat maar al te goed.

‘De bevolking weet zich bij de rebellen soms beter af dan bij Congoese militairen’, stelt een hoge functionaris binnen Monuc. De FARDC is feitelijk een strijdkracht in wording, waarin officieren die nog onder dictator Mobutu dienden nu samen moeten werken met commandanten van gedemobiliseerde rebellenbewegingen.

De Congoese legerleiding stuurt de soldaten, samen met hun families, naar kampen over het hele land. Eenmaal daar aangekomen, moeten zij het verder zelf maar uitzoeken. De salarissen zijn bijzonder laag en worden vaak niet op tijd betaald. En dus gaat Jean Soldaat op zoek naar manieren om te overleven.

Plunderingen en verkrachtingen zijn al te vaak het resultaat. Marktvrouwen in Zuid-Kivu moeten soms eenvierde van hun opbrengst aan militairen afstaan, om veilig weer in hun dorp terug te komen. Monuc-commandanten als de Nederlandse generaal Patrick Cammaert kennen het probleem en schreeuwen in de hoofdstad Kinshasa hun kelen schor om de Congoese regering op andere gedachten te brengen. Het baat weinig.

Zo gaat het land richting de verkiezingen. Monuc hoopt rebellen op afstand te houden en de gang naar de stembus mogelijk te maken. De VN-vredesmacht zou ‘nog zeker tien jaar’ nodig zijn, zegt Cammaert, maar ook hij weet dat de peperdure missie die tijd niet zal krijgen, zeker niet als de VN eind dit jaar ook naar het Sudanese Darfur gaat.

Voorlopig echter gaan de patrouilles van Monuc en FARDC nog samen de heuvels door. In het dorpje Burhale springen Pakistaanse en Congoese militairen uit hun jeeps de berm in, hun geweren in de aanslag. Hier ergens in de buurt moet de vijand van de FDLR zich ophouden. Maar alleen de lokale bevolking laat zich zien.

‘We zijn hier om jullie in het verkiezingsproces te steunen’, vertelt een Pakistaanse militair. Jean de Dieu Buhendo, de kleermaker in het dorp, hoort het zorgelijk aan. Achter hem staat een Congoese FARDC-soldaat. ‘Als we straks alleen met hem overblijven’, zegt Buhendo, ‘zie ik het somber in.’

De Zakenman

LUBUMBASHI/MUSHINGA

‘Chroom’ is het toverwoord. De kinderen in de volkswijk van Lubumbashi graven kuilen in de weg voor hun eigen huizen, om het begeerde metaal uit de grond te krijgen. Ook volwassen hakken de straat aan stukken. Er is altijd wel een koper voor het spul te vinden. De mensen hier zitten letterlijk boven op de rijkdom. Philippe Bouchart schudt het hoofd. Hij kent het verhaal, en weet dat het niet klopt. ‘In Lubumbashi is van alles te vinden, maar chroom zeker niet. Het is kopersulfaat. Maar goed, ook dat brengt wat op. De informele parallelmarkt voor de metalen is enorm. En er is zo veel te vinden. Congo is nog een maagdelijk land.’

De Belg Bouchart is de directeur van STL, een coöperatie van drie bedrijven. Hij en zijn 360 medewerkers graven ook, op een kunstmatige heuvel van ruim honderd meter hoog, waar meer dan veertien miljoen ton metaal ligt. Ooit gold het als ‘afval’, maar met nieuwe technieken wordt hier kobalt, koper en zink gewonnen.

Het zink, maandelijks goed voor zo’n vier miljoen dollar, gaat volgens contract geheel gratis naar Gécamines, het Congolese staatsmijnenbedrijf, dat twintig procent van de aandelen in STL heeft. Bouchart wijst naar de zakken op het terrein. ‘Hier ligt het. Maar denk je dat ze het komen ophalen? Niets ervan.’

Wie aan de enorme bodemrijkdom van Congo denkt, denkt aan goud en diamanten. Maar het land heeft zo veel meer. Vooral in de zuidoostelijke provincie Katanga, waarvan Lubumbashi de hoofdstad is. Het staatsbedrijf Gécamines functioneert niet meer. En dus, zeggen de critici, heeft president Joseph Kabila de rijkdom van zijn land in de uitverkoop gedaan.

Chinezen, Indiërs, Belgen, Zuid-Afrikanen: ze zijn in Katanga allemaal te vinden. ‘Roofdieren’, zo worden ze vaak genoemd. Directeur Bouchart, die al vier jaar in Congo werkt, is het hiermee niet eens.

‘Investeren in Congo is een enorm risico. Iedereen weet hoe groot de corruptie hier is. Maar grote buitenlandse bedrijven werken volgens internationale standaarden. Waardoor, zo hopen we, de Congolese autoriteiten er steeds minder een puinhoop van kunnen maken. Pas dan gaat de bevolking er ook van profiteren.’

De kobalt uit de kunstmatige heuvel gaat via Durban en Rotterdam naar het Finse Kokkola, waar het eindproduct wordt gemaakt. Finland heeft bijna twintig procent van de wereldkobaltmarkt in handen. En bijna de helft van alle Finse productie bestaat uit Congolees ruw materiaal. Congo zelf produceert slechts 2,5 procent kobalt als eindproduct.

Dat gebrek aan eigen manufactuur is, net als elders in Afrika, een van de belangrijkste redenen voor Congo's paradox: een superrijk land, met een straatarme bevolking. 'Als Congo zelf de eindproducten zou maken', weet Bouchart, 'zou het land zeker dertig procent van de wereldmarkt voor metalen in bezit hebben.'

Voor Bouchart geldt nu in elk geval dat hij enkele honderden Congolezen aan een fatsoenlijke baan heeft geholpen. De reputatie van andere investeerders, zoals de Belg George Forrest, is veel twijfelachtiger. Mensen als Forrest, 'de koning van Katanga', zouden alleen oog hebben voor hun persoonlijk gewin.

Volgens de organisatie Global Witness gaat naar schatting driekwart van alle metalen die in Katanga worden gedolven illegaal het land uit. De officiële uitvoer van koper en kobalt bedroeg vorig jaar 390 miljoen dollar. Dat zou betekenen dat jaarlijks meer dan een miljard dollar aan metalen ongezien het land verlaat.

De delfstoffenrijkdom van Congo is ook een van de belangrijkste oorzaken voor 'Afrika's Eerste Wereldoorlog', de strijd die de afgelopen jaren zo'n vier miljoen Congolese burgers het leven heeft gekost. Tot op de dag van vandaag zoeken gewapende milities en andere bendes een snelle winst in de kleinere mijnen.

Zoals in Mushinga, in de provincie Zuid-Kivu. Daar, verscholen tussen de heuvels, ligt een goudmijn, die pas na een voettocht van twee uur te bereiken is. Honderden mannen en jongens uit de omgeving graven er naar het edelmetaal. Er vlakbij, zo weten zij, zijn leden van de FDLR, een militie van Rwandese Hutu-rebellen.

Een paar soldaten van het Congolese leger moeten de goudmijn bewaken. Even verderop in de heuvels ontploft een staaf dyna-

miet: 'De FDLR is voor zichzelf begonnen', merkt iemand op. 'Er is hier nog zo veel goud te vinden. En dat maakt het voor iedereen levensgevaarlijk.'

Maar ook in Mushinga zijn buitenlandse belangstellenden niet ver weg meer. Een groep geologen van het Canadese bedrijf Banro trekt door de heuvels. Over enige tijd hopen zij in het gebied een officiële concessie te hebben. De Congolese arbeiders vrezen dat het voor hen dan afgelopen zal zijn.

'Je zult zien dat alle opbrengst naar het buitenland gaat', zegt opzichter Tito van de kleine goudmijn. 'We moeten 's nachts uitkijken dat het FDLR hier niet komt om ons te plunderen. Nu zien we overdag de buitenlanders komen. Niemand laat Congo met rust.'

Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika

NiZA zet zich in voor democratisering in zuidelijk Afrika, van Kaapstad tot Kinshasa. Dat doen we door samen te werken met mensenrechtenorganisaties en onafhankelijke media-organisaties ter plekke. Ook werken we met organisaties in het Zuiden aan een maatschappelijk verantwoorde exploitatie van de vele grondstoffen die Afrika rijk is, zodat óók de armen daarvan profiteren. NiZA ondersteunt de organisatieversterking van haar partners in zuidelijk Afrika, stelt hen in staat onderzoek te doen en te lobbyen bij hun regering en op internationaal niveau. In het Noorden probeert NiZA de politieke agenda te beïnvloeden door het genereren van vrije publiciteit en publieksvoorlichting. NiZA dankt haar onafhankelijkheid voor een belangrijk deel aan ruim 20.000 donateurs.

WILT U MEER INFORMATIE OVER NiZA ONTVANGEN:

www.niza.nl/meerinformatie

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR ZUIDELIJK AFRIKA (NiZA)

BEZOEKADRES: Prins Hendrikkade 33, 1012 TM, Amsterdam

Per 1 maart 2007, Y-tech gebouw, Van Diemenstraat 200,
1013 CP, Amsterdam

POSTADRES: Postbus 10707, 1001 ES, Amsterdam

T: 31 (0)20 520 62 10 F: 31 (0)20 520 62 49

E: niza@niza.nl W: www.niza.nl

AFRIKA BOUWT

Afrika Bouwt is de campagne van het Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika (NiZA) over democratie, rechten en vrijheid. Afrikanen bouwen, met succes en tegenvallers, aan een betere toekomst voor iedereen.

www.afrikabouwt.nl

Afrika bouwt, NiZA bouwt mee!
Ook in Congo!

U kunt daarbij helpen!
Giro 26655,
NiZA, Amsterdam.

